

quod ipsi antea minus bonum videbatur, potest in illo objecto amabilitatis gradus advertere quos antea non consideraverat, ac tandem duo objecta sibi animo effingere ut æqualia, aut saltem quasi ferè æqualia. Ex æquilibrio autem in quo constituitur, vi activitatis suæ educetur.

Sic respondent plures qui contendunt mentem nullo pondere voluntatis extrinseco ad agendum indigere, sed sufficere voluntatis beneplacitum et activitatem. Quin imò plures existimant voluntatem versùs solum bonum in genere, et solum bonum intuitivè visum necessariò propelli, et ceteròquin omnia bona privata, etiamsi majora ipsi videantur, posse ab illa liberè rejici. Ut voluntas possit objectum eligere, sufficit, juxtà ipsos, ut objectum illud habeat speciem boni, sive melius videatur, sive non. Sententia hæc, quæ nihil præ se fert absurdi, quæque à Fatalistis nusquam refellitur, difficultatem explanat et nodum expedit.

RESP. 2.º Cum illis qui asserunt voluntatem nunquam agere sine pondere à voluntate distincto. Si pondera sint æqualia, voluntas potest unum eligere præ alio. Ratio autem quæ tunc illam ad agendum movet, vel est quia non vult insulsè manere suspensa, vel quia ipsi gratum est exercere libertatem, vel quia finis quem intendit, forsan postulat ut unum eligat, vel quia fortè necessum est ut ad alterutrum ex duobus objectis sese inclinet. Si objecta sunt inæqualia, homo eliget necessariò majus bonum, DIST. et pendet ab homine ut hoc vel illud bonum ipsi majus videatur, concedo; et unum ips inecessariò videtur majus bonum, nego. Itaque cum

voluntas agit, necessariò sese fert versùs objectum quod ipsi tunc melius videtur, et amabilius judicatur. Verùm antequàm mens ad judicium definitivum perveniat, potest electionem suspendere per ulterius examen. Nam, uti jam dictum est, potest attentiori animo perpendere rationes amabilitatis quæ sunt in minori bono, quàm bonitatem majoris boni; potest vividius expendere defectus objecti quod primò melius ipsi videbatur, quàm defectus minoris boni. Hinc potest reddere melius respectu sui quod antea in se minus bonum erat, vel ipsi minus bonum videbatur, sicque in gratiam minoris boni ferè judicium definitivum quod, propriè loquendo, liberum est. Insuper, per examen prædictum potest objecta quæ priùs ipsi videbantur inæqualia, reddere respectu sui æqualia, aut ferè æqualia; tuncque alterutrum eliget, ne in perpetuum fluctuet et hæreat, vel propter alias rationes modò expositas.

TERTIA QUÆSTIO PRÆVIA.

De Immortalitate mentis humanæ.

Quæstio non est utrùm anima sit ex natura sua et propria virtute immortalis; fatentur enim omnes illud immortalitatis genus soli Deo convenire. Evidens est Deum, si voluisset, potuisse animam è rerum natura evellere, sicuti illam è nihilo eduxit. Quæstio est igitur utrùm de facto Deus illam deleturus sit.

Impii homines alteram vitam metuentes, in qua Deus

scelerum vindex debitas ipsis pœnas pro congestis facinoribus repetat, adversus animæ immortalitatem totis viribus insurgunt. Inter ipsos alii contendunt mentem humanam à corpore non esse distinctam, adeòque illam esse ab intrinseco et ex natura sua mortalem, in partes dissolubilem, et sic perire cum corpore humano. Ii alteram vitam non admittunt. Alii quidem alteram vitam esse fatentur, sed æternitatem alterius vitæ, quam admittunt christiani, rationi repugnare affirmant, ideòque animam post quoddam temporis spatium delendam esse existimant, sicque illam esse mortalem, saltem ab extrinseco, asserunt. Alii fatentur animam numquàm esse delendam, sicque animæ immortalitatem agnoscunt; at verò negant æternitatem pœnarum, tamquàm rationi repugnantem, et affirmant animam in altera vita non puniri, nisi ad tempus. Ii omnes propositionibus sequentibus confutabuntur in quibus ostendemus, 1.º animam esse indissolubilem et ab intrinseco immortalem. 2.º Incredulos sine fundamento asserere animam deleri vel perire cum corpore. 3.º Illam esse corpori superstitem, adeòque admittendam esse alteram vitam. 4.º Alterius vitæ æternitatem rationi non repugnare. 5.º Æternitatis hujus existentiam à ratione suaderi quantum ad præmia; revelatione demonstrari, quantum ad supplicia.

PROPOSITIO PRIMA.

Anima humana est indissolubilis seu immortalis ab intrinseco.

PROB. Quod non habet partes, dividi non potest, nec consequenter dissolvi in partes, nec perire dissolutione partium: atqui, ex probatis, mens non habet partes; ergo non potest dividi, nec dissolvi in partes, nec perire dissolutione partium; ergo mens in se et in natura sua nullum habet dissolutionis et mortalitatis principium; ergo est immortalis ab intrinseco.

PROPOSITIO SECUNDA.

Impossibile est ut impii probent animam corpore perire, idque gratuito ab iis asseritur.

PROB. 1.º Ideò impii asserunt animam perire cum corpore, quia non est nisi ipsum corpus, seu subtiliores ipsius partes: atqui, ex dictis, anima est simplex, nullas habet partes, à corpore distinguitur; ergo, etc.

2.º Anima non solùm distinguitur à corpore, sed etiam est diversæ naturæ. Anima igitur et corpus suam distinctam habent existentiam; unum potest deficere, non deficiente altero; unum potest destrui et à Deo deleri, superstate alio. Effingamus animo duo corpora inter se conjuncta. Nonne possunt separari et tamen non destrui? Nonne unum posset deleri, altero non destructo? Nonne posset unum existere, alio non exis-

tente? A fortiori igitur cum anima, alterius naturæ sit quàm corpus, potest absque illo existere. Ratio est quia habet existentiam propriam, alteriusque destructio non postulat alterius destructionem. Potest ergo anima post corporis dissolutionem vivere et ei superstes esse. Gratis ergo animam cum corpore interire affirmant increduli.

5.º Etiam si anima esset corporea, ut volunt adversarii, non ideò possent concludere illam perire cum corpore. Etsi enim esset atomus, etsi esset materia subtilior, nonne à Deo potest conservari post corporis dissolutionem? Nusquàm ratione pervincent increduli Deum velle illam è rerum natura evellere, cum ratio doceat Deum tam posse illam servare, quàm destruere. Solà revelatione, solà Dei declaratione posset illud innotescere. Jam verò numquàm adversarii ostendent declarasse Deum se post dissolutionem corporis animam deleturum esse, tum quia adversarii nullam revelationem admittunt, tum quia revelatio è contrario docet mentem esse immortalem.

4.º Gratuitò affirmant animam perire cum corpore, eo quòd unicè ad corpus informandum et ad societatem cum eo ineundam condita fuerit. Nam sine probatione, sine ratione ulla asserunt animam unicè ad societatem cum corpore ineundam creatam fuisse, ipsiusque durationem ad tempus quo unitur cum corpore esse præstitutam. Etenim spiritus in se à materia distinguitur, sine illa existere et cogitare potest; sicut corpus potest sine anima existere et moveri. Deus quidem unionem mirabilem inter utrumque stabilivit; sed quo

jure affirmaretur utrumque deficere cum deficit unio? Cogitemus duos homines arcissimà amicitia junctos; quis concludet eos, dissolutà amicitia, jamjam non existere, vel, uno mortuo, alterum ei non esse superstitem? Pari jure desinente unione mentis et corporis, fieri potest ut mens seorsim existat et cogitet. Ex illa unione animam et corpus simul interire minimè consequitur.

5.º Frustrà dicerent animam suas cogitationes ex sensibus et organis haurire et mutuari: consequenter illam, si post dissolutionem corporis non deleatur, saltem non percipere, non esse cogitantem, sed esse in somno perpetuo et inertia quadam æternà extinctioni æquivalentibus. Enim verò, 4.º non probant adversarii animam in hac vita omnes suas ideas haurire à sensibus. Non diffitentur complures ideas in præsentis statu hauriri à sensibus, sed nusquàm demonstrabitur animam non posse absolutè habere ideas, etiam in præsentis statu, nisi per sensus et organa. 2.º Multò minùs probabitur ab incredulis animam in altero statu et à corpore disjunctam non posse habere ideas, seu non posse cogitare. 5.º Commentitius est ille somnus æternus, seu illa inertia perpetua quam sine probatione fingunt Deistæ. Nedom res ita sit, quin imò spiritus est necessariò activus, pollet necessariò facultate cogitandi quam absque corporis adminiculo exercere potest. 4.º Ipsi Materialistæ omnes affirmant mentem humanam nihil esse, præter cogitationem. Mens, juxta ipsos, est materia quatenus cogitans. Sine cogitatione igitur mens nulla. Commentitius ergo somnus ille perpetuus et animæ sopor de quo locuntur increduli.

6.º Demùm frustrà dicerent animam sequi varias corporis conditiones, esse cum corpore languido languescentem, cum infirmo infirmam, et consequenter illam interire cum corpore. Enim verò anima virtute unionis hypostaticæ equidem corpus regere potest, sed benè ordinatum et non impeditum. Ex eo quòd autem non possit illud regere, si malè sit dispositum, si sint impedimenta, non indè consequitur illam perire cum corpore. Sic, v. g. navis gubernator, navim benè constructam regere potest et movere; verùm si navis sit malè constructa, si sint impedimenta, vix gubernari poterit, minuetur motus navis. Si partes navis deturbentur, si navis ipsa penitùs dissolvatur, si aquis impleatur, si partes omnes ipsius separentur, tunc gubernator navim dirigere non poterit. Quis tamen indè concludet cum navi periisse navigii gubernatorem? Quis concludet ipsum esse non posse huic navi superstitem? Idem de anima dicendum est.

Ergo absque argumento ullo satis firmo asserunt increduli animam interire cum corpore.

COROLLARIUM.

Igitur impii qui cupiditatibus serviunt atque voluptatibus indulgent, existimantes animam perire cum corpore, nec esse expectandam alteram vitam, stultissimè agunt, cum id sine ulla probatione credant. Continuo igitur perturbari et anxii esse debent. In re tanti momenti, si sapientes essent, si rationi consule-

rent, sanè partem tutiorem amplecterentur, virtutemque colerent.

PROPOSITIO TERTIA.

Mens humana post hanc vitam et dissolutionem corporis superstes erit, et à Deo conservabitur; proindèque admittenda est altera vita in qua vitio pœnæ, virtutisque rependentur præmia.

PROB. 1º Si mens humana periret cum corpore et ei superstes non esset, illud oriretur, vel eo quòd in se haberet destructionis principium, vel eo quòd à Deo penitùs deleteretur. Non potest esse alia interitùs animæ causa; neque aliam assignant adversarii. Atqui hæc duo dici nequeunt. 1º Quidem anima non perit cum corpore ex eo quòd habeat in se destructionis principium, si quidem, ex modò dictis, est immortalis ab intrinseco, in partes dissolvi nequit, nullum in sua natura habet mortalitatis principium. 2º Post dissolutionem corporis à Deo non delebitur. Nam corpus, cum cessat informari ab anima, dissolvitur quidem, ipsius partes separantur, organa deturbantur, sed non deletur, fatenturque philosophi ne unam quidem atomum perire. Jam verò si, deficiente unione mentis cum corpore, non pereat corpus, cur periret anima? Si corpora non intereant, si à Deo conserventur, quanto magis à Deo conservabitur anima, quæ ipsis est excellentior atque nobilior.

PROB. 2º Ex appetitu immortalitatis nobis innato.

Nemo est inter homines qui statum futurum non prospiciat, qui destructionem sui, quasi instinctu naturali, non horreat. Nemo est, inter eos ipsos qui animam post dissolutionem corporis interire asserunt, qui, dum in extremis est, adhuc per unum sæculum et ultra vivere non concupiscat. Uno verbo, omnes immortalitatem ardenti animo desiderant et sperant. Hanc spem nobis esse innatam sentimus. Hoc desiderium universale est, nobiscum nascitur, est in nobis sine nobis, à natura ipsa seu potius à Deo ipso Auctore naturæ impressum est. Jam verò Deus fallax desiderium, vanam spem nostris animis injicere non potuit. Dictu absurdum est et impium creaturas à Deo vanâ spe ludi et in errorem induci; ergo anima corpori superstes erit.

PROB. 3°. Ex desiderio felicitatis. Mens nostra beatitudinem necessariò desiderat, perpetuam et plenam exardescit felicitatem, qualis in hac vita non degustatur, hoc beatitudinis desiderio necessariò urgetur et continuo exæstuat. Illud perpetuæ et plenioris felicitatis desiderium à Deo solo oritur, siquidem universale est; incrementa suscipit prout ratio evolvitur; et cordibus nostris penitus eradi non potest, prout unusquisque intimè sentit. Jam verò desiderium istud in terris non expletur; ergo est altera vita in qua satiabitur, aliòquin Deus nobis illusisset: quod repugnat.

Et verò mens nostrâ immensa gaudet infinitum cognoscendi et amandi capacitate. Sentimus in cordis intimo omnia vana esse, præter Deum; nullamque extrâ ipsum veram esse felicitatem. Sentimus nos esse natos ad ipsum clariùs cognoscendum et summè amandum.

Jam verò hæc immensa capacitas objectum infinitum cognoscendi et amandi sanè à Deo solo oriri potest, cum evidens sit hominem non posse talem facultatem sibi largiri. Ergo cum hæc infinitum cognoscendi et amandi immensa capacitas in hac vita non expleatur, necessariò admittenda est altera vita in qua Deus clariùs cognosci poterit, et ardentiùs amabitur.

PROB. 4°. Ex conscientie stimulis. Qui bene agunt, intimo conscientie testimonio et mercedis future intuitu recreantur et excitantur. Qui verò perversè agunt, etiam si nihil sibi ab hominibus reformidant, intimis conscientie stimulis et futurorum suppliciorum timore continuo excruciantur. Hunc conscientie clamorem inviti audiunt omnes. Hunc præfocare non possumus. Igitur à Deo solo proficiscitur. Si conscientie clamores, stimuli, formidines, sunt judicium quo homines perversi seipsos accusant, condemnant, atque pronuntiant futurum esse in altera vita scelerum vindicem. Porrò judicium hoc, utpotè nobis ingenitum et ab Auctore naturæ impressum, fallax esse non potest. Ergo erit altera vita in qua merces virtuti et pœnæ vitio rependentur; ergo mens erit corpori superstes.

Neque dicant illos conscientie stimulos ex præjudiciis et educatione ortum ducere. Nam educatio varia est pro diversis locis et temporibus; conscientie verò stimuli iidem sunt apud omnes.

PROB. 5°. Ex justitia Dei. Ens summè justum debet unicuique rependere pro operibus suis, non debet injustos cumulare bonis et justos obruere malis: atqui tamen, nisi sit altera vita, nisi anima post corpus super-

sit, Deus qui est summè justus, injustos cumularet honis, justos verò sæpè malis obrueret : nam in hac vita vitium sæpè coronatur. Ducunt in bonis dies suos impii ac scelesti homines. Qui verò virtutem per totam vitam coluerunt, sæpè laboribus et ærumnis obruuntur, à superbis opprimuntur, et miseros ducunt dies. Ergo admittenda est altera vita in qua Deus unicuique juxtà opera rependat. Nisi res ita se haberet, Deus è summa sua justitia excideret.

PROB. 6^o Ex sanctitate Dei. Deus, utpotè summè sanctus, necessariò odit peccatum et virtutem diligit ; non potest igitur dare improbis signa approbationis, et viris probis signa improbationis : atqui tamen, si non esset altera vita, Deus improbis signa approbationis daret, siquidem sæpè in hac vita ipsis omnia ridet ; contrà verò signa improbationis daret virtutem colentibus, siquidem sæpè nihil nisi infausta experiuntur ; ergo erit altera vita.

PROB. 7^o Eo quòd Deus sit sapiens simul et legislator. Deus, utpotè summè sanctus et sapiens legislator, debuit adhibere media apta vel congrua quibus homines impellantur ad virtutem et à vitio deterreantur. Jam verò Deus non potest adhibere media hominibus ad virtutem incitandis et à vitio abducendis apta ac idonea, nisi virtutem præmiis remuneret, et vitium debitis plectat supplicis : ita enim à natura comparati sunt homines, ut his incitamentis ferè solis moveantur ; vixque ullus reperitur qui virtutem amore puro et propter virtutem ipsam prosequatur. Atqui in hac vita Deus præmiis non remunerat virtutem, nec vitium

plectit, saltem cum æqualitate debita. Ergo erit altera vita in qua illud præstabit.

PROB. 8^o Ex consensu omnium populorum. Philosophi, poëtæ, oratores et populi omnes alteram vitam admiserunt, in qua virtuti præmia et vitio pœnæ rependantur. Socrates, Plato, Aristoteles, Zenon, Xenocrates, Anaxagoras, eorumque discipuli, Pythagoras, Empedocles, Homerus, Virgilius, Ovidius, Ennius, Lucretius, Cicero, Seneca, Magi apud persas, Gymnosophistæ et Brachmanæ apud indos, Druidæ apud gallos, Ægyptus, Scythia, Thracia, Africa, etc. hanc doctrinam tenuerunt. Ex iis qui olim inter græcos et romanos floruerunt, vix unum alterumve ab hac sententia discrepantem videas. Eam quoque apud gentes omnes propagatam reperias. Porrò iste consensus à præjudiciis et cupiditatibus oriri non potest, uti evidens est, siquidem cupiditates refrænât. Ergo oritur à recta ratione ; ergo, etc. Vide librum cui titulus : *la Religion révélée, par le Père Le Baleur*, tom. 1. cap. 29. in quo multa testimonia referuntur.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

OBJ. I. Plurima ex iis quæ modò attulimus argumenta, v. g. sextum et septimum, ponunt pro certo existere vitia et virtutes, atque inter hæc duo essentielle esse discrimen. Atqui illud falsum est ; ergo nihil probant hæc argumenta.

R. N. MIN. Evidentissimum est enim in se melius esse Deum laudare, quàm in ipsum ora solvere, paren-

tibus auxilium ferre, quàm ipsos opprimere. Ratio nobis à Deo concessa non dilucidè minùs docet esse inter utrumque illud opus discrimen, quàm docet bis duo dare quatuor; non potest igitur Deus quin unum ex istis operibus approbet, alterum improbet. Ergo, etc.

Præterea execrandum hunc Hobbesii errorem quem paucissimi impii admittere ausi sunt, quique non minùs societati quàm Religioni nocet, in decursu Tractatus eà quàm par est diligentia confutabimus.

OBJ. II. Pax conscientia quàm justus fruïtur in hac vita, est præmium virtuti sufficiens. Conscientia verò stimulis quibus peccatores exagitantur, satis plectitur vitium. Ergo altera vita non probatur, etc.

R. N. ANT. Quoad utramque partem. 1° Quantùm ad conscientia pacem. Nam 1° eà sæpè justis privantur, dum timent ne peccaverint, et præsertim ne postea decidant. 2° Illa pax oritur ex ideâ entis summè justis et remuneratoris, ex spe mercedis futurae et alterius vitæ. Hæc spes sola justos erigit atque solatur. Sine hoc solamine justis penitus animo conciderent. Ergo erit altera vita, aliòquin Deus suis creaturis, suis amicis, se ipsumque diligentibus perpetuò illuderet. Ergo pax quàm fruïtur justus, aliam vitam demonstrat, nedum argumenta quibus comprobatur vel tantillùm debilitet.

2° Quoad conscientia stimulos. 1° Nisi ideâ existentia Dei in altera vita scelerum vindicis ii fundentur, ut chimerae ac præjudicia repellentur. Oportet igitur ut aliæ sint pœnæ criminibus. 2° Eò minùs conscientia stimulis urgetur peccator, quò magis impius est et ob-

duratus. Atqui tamen, si à Deo pœnis aliis non afficerentur improbi, sævioribus animi stimulis peccatores insignes excruciarì deberent, ut patet. 3° Conscientia stimuli oriuntur ex idea Dei in altera vita vindicis. Hæc idea in nobis est necessaria, et à solo nature Auctore qui nobis illudere non potest, mentibus nostris impressa est. Ergo nedum stimuli conscientia quibus exagitantur impii, nostra argumenta infirmant, quin potius mirè confirmant. 4° Si stimuli conscientia essent sola pœna quàm muletandi sunt peccatores, igitur sapienter ageret vir improbus qui omnia ageret, omnia scelera patraret ad extinguendos conscientia angores et stimulos; sic enim agendo, omnes omninò pœnas declinaret. 5° Sanè isti conscientia remordentis stimuli frænum essent levius, quàm ut homines à vitis deterrentur. Undè si unica hæc foret vitio pœna, Deus non satis suarum legum observationi providisset.

OBJ. III. Internam virtutis pulchritudine satis remuneratur vir probus, et vitii deformitate improbus satis plectitur; ergo non est admittenda altera vita.

RESP. N. ANT. Pari ratione quoad utramque partem. 1° Vir justus præmium expectat à pulchritudine virtutis interna distinctum. Mercedis futurae desiderium mentibus nostris à natura impressum, mendax esse non potest, ut probavimus; ergo virtutis pulchritudo non est sola merces justis rependenda. 2° Virtus non videtur pulchra et formosa, nisi quia videtur æternæ rationi consentanea, Deo grata, divinisque præmiis digna. Tota virtutis pulchritudo rectique decor his principiis, his ideis nobis congenitis innituntur; ergo

virtus reverà Deo placet et ab ipso remunerabitur; aliòquin nobis illusisset Deus.

Vitii deformitas non est sola pœna quâ plectuntur iniqui. 1° Quia præter illam vitii fœditatem, peccator insuper necessariò experitur alterius vitæ timorem, qui fallax esse non potest. 2° Quia ii qui gravius et frequentius peccant, peccatis assuescunt, vitiumque ipsis minùs deforme et fœdum videtur. Minùs igitur punirentur quàm qui leviter peccant: quod, Deo justo et sapiente mundum gubernante, repugnat. 3° Ex hoc pravissimo principio sequeretur virum improbum novis semper vitiis debere servire, et in omne scelus præcipitem ruere. Nam scelerum continuitate vitium minùs deforme ipsi videbitur, et consequenter declinabit solam, quæ sit vitio pœnam, vel saltem temperabit. 4° Ut modò quoque dictum est, vitii deformitas levius est frænum, quàm ut homines à sceleribus exindè deterreantur; undè si alia reformidanda non essent supplicia, Deus observationi legum satis providè non consulisset.

OBJ. IV. Homo seipsum et omnia opera sua Deo debet; ergo ad virtutis mercedem non requiritur altera vita.

R. DIST. CONSEQ. Altera vita non requiritur eò quòd homo strictè illam mereatur, concedo: propter Dei justitiam, sanctitatem, sapientiam, etc. nego. Itaque quidquid sit de merito hominis de quo hic non disputamus, ex probatis constat Dei justitiam, sapientiam, sanctitatem, etc. necessariò exostulare ut sit altera vita, in qua sit sua virtuti merces, et vitio pœna. Consuli pos-

sunt nostra argumenta, tuncque compertum ac exploratum erit divina attributa non sinere, nec pati ut impii sint probis feliciores. Ordo ille si obtineret, homines ad vitia incitaret. Consequenter Deus, qui est legislator sapiens, et qui vult legum observationem, non potuit hunc ordinem seligere.

OBJ. V. Deus potest unicuique condonare, fatentibus omnibus; ergo non requiritur altera vita ut improbi debitas persolvant pœnas.

R. 1° Id quod nunc objicitur non impugnare, nec affirmare argumenta quibus alteram vitam ex premiis virtuti repetendis comprobabimus; ergo, etc.

2° DIST. Deus potest quæcumque peccata dimittere, fatentibus omnibus, si hominem pœniteat, concedo: secùs nego. Itaque cùm theologi, in Tractatu de Incarnatione, asserunt Deum posse gratuitò peccata condonare, loquuntur de peccatis quorum hominem pœnitet, non verò de peccatis omnibus lege generali condonandis, etiamsi hominem non pœniteat.

3° Quidquid possit Deus, certissimum est ipsum, saltem positis rebus ut sunt, positis nempè conscientiae stimulis et alterius vitæ timore à seipso impressis, unâ voce, posito ordine præsentis in quo mali sæpè probis multò sunt feliciores, peccatoribus non pœnitentibus minimè posse condonare, aliòquin nec esset summè verax, nec sapiens legislator, nec justus, nec sanctus.

OBJ. VI. Deus non tenetur mercedem in altera vita rependere. Nam nemo est inter ipsos virtutis cultores, qui lethale peccatum, vel saltem levius delictum, non admisit: atqui Deus peccati lethiferi seu etiam levio-

ris causâ hominem quolibet præmio privare potest. 1° Quidem id potest peccati gravioris causâ, ut fatentur omnes theologi, et ut per se evidens est; siquidem qui delictum gravius commisit, perpetuo supplicio dignus est. Undè nedùm Deus teneatur huic in altera vita præmium concedere, quin potiùs beneficium se ergà illum ostendere, si ipsum ad nihilum redigeret. 2° Idem ob peccatum levius, Deus potest. Nam peccatum, levius sit vel non, majestatem Dei infinitam impugnat, plusque meretur in ratione pœnæ quam actus quilibet hominis in ratione mercedis.

R. 4° Etsi probarent impii Deum non teneri in altera vita ullam largiri mercedem, nihilominùs tamen valerent firmaque essent argumenta quibus demonstramus futuram esse alteram vitam, in qua variis improbi suppliciis cruciandi sint. Itaque causam non obtinent impii. Debent enim virtutem colere ut has penas devitent.

R. 2° *Dist.* Deus nemini tenetur in altera vita mercedem rependere, si hominem peccasse non pœniteat, non tenetur in alio ordine, concedo: non tenetur, si hominem pœniteat, et in præsentì ordine, nego. Ad probationem pari jure.

Dist. Potest Deus quâlibet mercede hominem privare peccati lethiferi aut etiam levioris causâ, illud, inquam, potest in alio ordine, illud potest si hominem non pœniteat, concedo: si hominem pœniteat, et in præsentì ordine, nego. Itaque 1° fatemur Deum posse hominem mortiferè peccantem mercede privare, si ipsum non pœniteat, quia homo per peccatum mortiferum quâlibet mercede evasit indignus. 2° Concedimus Deum

potuisse in alio ordine virum qui se vitio contaminaverit, privare quolibet præmio. Verùm firmissimè asseveramus in præsentì ordine quem selegit Deus, positaque hominis pœnitentiâ, Deum non posse præmiis privare peccatorem. Nam in præsentì ordine Deus multa bona hominibus largitur. Necesse est igitur ut conditionem viri pœnitentis meliorem reddat, quàm peccatoris pertinacis. Si enim sortem peccatoris pertinacis redderet meliorem quàm peccatoris pœnitentis, tunc eo ipso homo ad peccatum incitaretur, omnibusque sceleribus sese coinquinaret, ut suam sortem feliciorem efficeret; consequenter Deus censeretur vitio dare signum approbationis, et ad illud incitare: quod dictu nefas est. Itaque cùm in hac vita sors peccatoris pertinacis sæpè sit melior sorte pœnitentis, cùm sæpè feliciores sint qui singulis diebus in omni vitiorum cœno sese volunt, iis qui semel aut iterùm dumtaxat peccaverint, et quos postea pœnituit, necesse est ut sit altera vita sors viri pœnitentis melior fiat sorte peccatoris pertinacis.

Et verò Deus summè sanctus, summè justus et providus, nonne debet majori odio prosequi virum sceleribus assuefactum, virum pravi tenacem, quàm hominem qui multa opera bona et Deo grata perpetravit, qui quidem semel aut iterùm peccavit, sed doluit delicto, et in rectam viam reversus est; ergo priori debet multò plura odii, et improbationis signa dare, quàm posteriori: atqui illud non fit in hac vita; ergo id confiet in altera vita.

Quoad peccatum levius, faciliùs dissolvitur argu-

mentum. Præter rationes mox allatas notandum est illud peccatum amicitiam Deum inter et hominem non dissolvere. Quomodò igitur fieri posset ut Deus summè bonus in altera vita mercede nullà donaret suos amicos, qui sæpè cruenta per totam hanc vitam perpessi sunt, dum ex adverso scelesti homines confertam gaudiis et omnium voluptatum varietate vitam traduxerunt? Fieri non potest ut Dei hostes et inimici, ut viri continuò in ipsum rebelles, feliciores sint Dei amicis, atque viris qui rarò, vel leviter tantùm, et quasi non spontè in ipsum delinquerunt. Ergo, etc.

Ad ultimam probationem, Deus beneficium sese ostenderet, hominem delendo. *DIST.* In alio ordine, si hominem non pœniteret, concedo. in prasenti ordine, positâque hominis pœnitentiâ, nego. In prasenti enim ordinatione, positâ hominis pœnitentiâ, postulant Dei attributa ut melior sit conditio viri pœnitentis, quàm peccatoris pertinacis; ergo necesse est ut sit altera vita.

OBJ. VII. Si Deus plecteret creaturas in altera vita, igitur delectaretur in malis et suppliciis creaturæ; delectatur enim in iis omnibus quæ agit, in omnibus suis operibus: atqui tamen Deus, utpotè summè bonus, non potest delectari in malis creaturæ; ergo non potest illas plectere.

R. DIST. Deus delectaretur in malis creaturæ, quatenus hæc mala seu pœnæ sunt effectus justitiæ divinæ, concedo: quatenus cruciant creaturas, nego. Sit iudex æquitatis amans vult scelestis hominibus pœnas irrogari, licèt cruciatibus hominis non delectetur.

INSTR. Deus tam potest parcere quàm plectere; in eo

quod enim ad ipsum attinet, par est et æquè perfectum parcere vel plectere: atqui Deus, utpotè summè bonus et misericors, è duobus æquè perfectis sanè eligit id quod bono creaturæ magis favet; ergo parceret, hominumque peccatis indulgebit.

R. N. MAJ. Nam si Deus parceret in altera vita omnibus scelestis hominibus, cum aliundè in terris sæpè bonis perfruantur, igitur sæpissimè eorum conditio esset melior virorum proborum conditione; tunc consequenter læderentur Dei attributa, providentia, sanctitas, sapientia, legesque nec observarentur, nec observari deberent; ergo in eo quod ad Deum attinet, parcere vel plectere æquè perfectum non est.

PROPOSITIO QUARTA.

Rationi non repugnat alterius vitæ æternitas. Hanc æternitatem repugnare increduli non probant.

PROB. Si repugnaret alterius vitæ æternitas, vel quia virtus æternis præmiis remunerari non posset, vel quia vitium æternis suppliciis plecti repugnaret; atqui neutrum dici potest.

Non primum, uti evidens est, atque ex omnium suffragio constat.

Non secundum: nam crescit contumeliæ gravitas ratione dignitatis personæ læsæ (modò tamen illa dignitas cognoscatur vel cognosci debeat). Sic contumelia in regem major est contumeliâ in virum plebeium. Imò necesse est ut crescat in proportionem ejusdem dignita-